

Kainuu ja
kirjallisuuden
helmet

Elias Lönnrot

1802 – 1884

Elias Lönnrot

9.4.1802 – 19.3.1884

#Spotlit

Sammatissa syntynyt ja kuollut **Elias Lönnrot** on tullut tunnetuksi Kalevalan ja Kantelettaren luojana, kansallisen itsetunnon kohottajana, tiedemiehenä, kaunokirjailijana ja kansanvalistajana samoin kuin suomen kielen uudistajana, kirjakielen rakentajana, lääkärinä, lehtimiehenä, virsirunoilijana ja käänteentekevänä kulttuurivaikuttajana.

Elias Lönnrot – Kajaanin ja Kainuun suurmies

Lönnrot haki vuonna 1832 vakituista työpaikkaa. Lönnrot toivoi saavansa sellaisen paikan, josta hän pystyisi tekemään myös runonkeruumatkoja. Tammikuussa 1833 hän haki piirilääkäriin sekä linnanlääkäriin virkoja Kajaanista. Tuohon aikaan Kajaanissa oli alle 400 asukasta.

Elias Lönnrot suoritti keskeisimmän ja tuotteliaimman osan elämäntyöstään toimiessaan Kainuussa vuosina 1833 – 1853 piirilääkäriä ja kootessa tuona aikana keräysmatkoillaan suurimman osan kansanrunousaineistostaan sekä muusta kansanperinteestä. Kajaanissa ollessaan Lönnrot teki useita runonkeruumatkoja: Karjalaan, Pohjoisen napapiirin alueelle Kuolan niemimaalle ja Baltiaan. Kajaanissa hän myös järjesti ja muokkasi runoaineiston Kalevalaksi ja Kanteletar-runokokoelmaksi.

Kajaania voidaan syystä pitää pääasiallisena Kalevalan syntymäkaupunkina. *Kalewala* taikka *Wanhaja Karjalan Runoja Suomen kansan muinosista ajoista* ilmestyi kahdessa osassa 1835–1836. Teoksen hän viimeisteli Paltaniemen Hövelössä, jonka pohjalta on rakennettu Eino Leino -talo, näköisrakennus. Kanteletar ilmestyi kolmena kirjana 1840. Kalevalan toinen, täydennetty painos, ilmestyi vuonna 1849. Sen Lönnrot kokosi pääosin omistamallaan Polvilan tilalla Kajaanissa. Erityisesti Kalevalan toiseen painokseen Lönnrot otti myös muiden, mm. D.E.D. Europeauksen keräämiä runoja.

Kajaanissa on säilynyt runsaasti Lönnrotiin liittyvää aineistoa ja kulttuurimuistomerkkejä, hänen asuinpaikkojaan ja muita hänen toimintaansa liittyviä kohteita. Elias Lönnrot -seura on koko toimintansa ajan koonnut myös Lönnrotia koskevaa historiallista tietoaineistoa, valokuvia ja kirjoituksia.

Tautien ennalta ehkäiseminen oli Lönnrotin mukaan halvempaa ja yksikertaisempaa kuin tautien hoitaminen. Hän kirjoitti myös vuonna 1839 julkaistun Suomalaisen Talonpojan Koti-Lääkäri -kirjan. Kirjassa Lönnrot korostaa raittiuden, hygienian ja rokotusten merkitystä. Lönnrot myös ymmärsi, että oli tärkeää, ettei asuttu liian ahtaasti ja että imeväisille annettiin rintamaitoa. Kirjassa Lönnrot myös tuomitsee taikauskon ja kertoo, että sairauksilla on luonnolliset syyt.

Elias Lönnrot -keskus

Elias Lönnrot -seura on perustanut yhdessä Kajaanin kaupungin kanssa Elias Lönnrot -keskuksen Kajaanin Raatihuoneelle vuonna 2007. Seura on kalustanut sen huoneet Lönnrotin ajan hengen mukaan talonpoikaiskokokootuoleilla ja -pöydillä. Lönnrot-keskus toimii Lönnrot-seuran ja sen yhteistyökumppaneiden, kulttuurijärjestöjen, yksityisten tahojen ja kaupungin kokoontumis-, koulutus-, seminaari ja juhlapaikkana. Elias Lönnrot -keskuksen verkostoon kuuluvat Raatihuoneen lisäksi Lönnrot- ja kuvataidenäyttelyt Kaukametsän kongressi- ja kulttuurikeskuksessa, Eino Leino -talolla sekä kirjallisuuskokoukset eri toimipisteissä Kajaanissa.

Eino Leino -talo

Eino Leino -talo siirtyi vuonna 2011 Elias Lönnrot -seuran ja Kainuun Eino Leino -seuran yhteiseen omistukseen. Talo sijaitsee Paltaniemellä Paltaselän rantatöyräällä, mistä on upea näköala Oulujärvelle. Rantatöyräälle on rakennettu Lystinurmi-lato. Seurat järjestävät talossa omia tilaisuuksiaan. Tilauksesta voidaan järjestää kokouksia, koulutustapahtumia ja perhejuhlia. Talossa on sekä Lönnrotin että Leinon elämäntyötä esittelevä näyttely. Eino Leino -talo on säätiöity vuonna 2017. Seurojen lisäksi säätiössä on mukana Paltamon kunta.

Eino Leino -talo

Elias Lönnrotin maja ja yrttimaa

Elias Lönnrot -seura, Kajaanin Kalevalaiset Naiset, Kapsakka Ky ja Lumonel Ky ovat kunnostaneet Elias Lönnrotin majan yhteyteen jo aikaisemmin perustetun yrttimaan, johon on istutettu Lönnrotin teoksissaan kuvaamia yrttejä. Maja ja yrttimaa sijaitsevat Hotelli Kajaanin lähellä Onnelantiellä. Lönnrot-seura on hoitanut majaa ja hankkinut puutarhakalusteet. Majassa on Lönnrotin ja hänen puolisonsa elämää esittelevä suurikokoinen taulu. Yrttimaan portin pielessä on laatikko, jossa on esite yrttimaan kasveista. Kainuun Nuotta toteutti majan peruskunnostuksen kesällä 2021.

*Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi
lähteäni laulamahan, saa'ani sanelemahan,
sukuvirttä suoltamahan, lajivirttä laulamahan.
Sanat suussani sulavat, puhe'et putoelevat,
kielelleni kerkiävät, hampahilleni hajoovat.*

Kalevalan ensimmäinen runo

Elias Lönnrot -seura ry

Elias Lönnrot-seura on aktiivinen, toimintansa vakiinnuttanut järjestö, jonka tehtävä ulottuu kirjallisuuden edistämisen lisäksi laajempaan taiteen ja kulttuurin sekä kulttuuriyrittäjyyden ja -matkailun kehittämiseen sekä kansainväliseen toimintaan.

Seura on perustettu vuonna 1996 valtakunnallisena järjestönä ja sen kotipaikka on Kajaani. Yhdistyksen tarkoituksena on tehdä tunnetuksi Elias Lönnrotin elämäntyötä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys kokoaa ja ylläpitää Lönnrotin elämäntyöhön liittyvää materiaalia, järjestää kulttuuri-, keskustelu- ja koulutustilaisuuksia ja juhlia, harjoittaa tutkimus-, tiedotus- ja julkaisutoimintaa sekä tekee aloitteita eri viranomaisille.

Myyntikirjallisuutta

Katajainen kansa – Kainuun kulttuuriympäristöohjelma.

Suomi 100 vuotta -juhlaulkaisu 2017, Lasse Lyytikäinen, Maria Helo ja Minna Komulainen

Elias Lönnrotin yrttimaa, 2009, Lasse Lyytikäinen, Heli Pirinen ja Kirsi Kilpeläinen

Aavoja ja Vaaroja, Eino Leino ja kotiseutu, 2003, Reijo Heikkinen

Karjala Kainuussa, Lönnrot-instituutin julkaisu, 2005, Heikki Rytkölä

Kultalähteen kahta puolta, 2005, Heikki Rytkölä

Tie Viaan, 1999, Marjatta Heikkinen ja Reijo Heikkinen

Mit' itket ihana koivu, 2002, Heikki Rytkölä

Kulttuurin vainioilta ja korpisoilta, 1998, Reijo Heikkinen

Paltaniemi, 1993, Reijo Heikkinen

Ärjä, 2002, Oulujärven helmi, Reijo Heikkinen

Liity Elias Lönnrot -seuran jäseneksi

Jäseneksi voi liittyä maksamalla jäsenmaksu
Elias Lönnrot -seuran tilille FI71 4600 0011 0237 81.

Jäsenmaksu 20,00 euroa

Opiskelija 10,00 euroa

Yhteisöjäsen 200,00 euroa

Ainaisjäsen 150,00 euroa

f www.facebook.com/eliaslonnrotseurary

Elias Lönnrot -seuran yhteyshenkilö

Lasse Lyytikäinen, puheenjohtaja

Rinnekatu 27 C 16, 87500 Kajaani

Puhelin 040 849 4569

lyytikainenlasse@gmail.com

lasse.lyytikainen@kalevala.com

Lue lisää kainuulaisista kirjailijoista:

kainuunliitto.fi/kirjallisuusmatkailu

Kainuun kirjailijat www.kainuunkirjailijat.fi

Kainuun lausujat www.kainuunlausujat.fi

Kainuu.fi

www.spot-lit.eu

